

Frenks Herberts

KĀPAS MESIJA

NO ANGLŪ VALODAS TULKojis
VILIS KASIMS

IZDEVNIECĪBA
PROMETEJS

Izvilkumi no intervijas ar Iksas Bronso nāvei notiesāto kamerā

J: Kāpēc jūs izvēlējāties šādu pieeju Muad'Diba biogrāfijai?

A: Kāpēc lai es atbildētu jūsu jautājumiem?

J: Jo es saglabāšu jūsu teikto.

A: Aha! Labākais, ko teikt vēsturniekam!

J: Tad jūs sadarbosities?

A: Kāpēc ne? Bet jūs nekad nesapratīsiet, kas iedvesmoja manu "Vēstures analīzi". Nekad. Jums, priesteriem, likmes šeit ir pārāk augstas, lai...

J: Pamēģiniet.

A: Pamēģināt? Nu jā... kāpēc ne? Manu uzmanību piesaistīja tas, cik primitīvs ir izplatītais skatījums uz šo planētu, kas izriet no tās vispārpieņemtā nosaukuma: Kāpa. Nevis Arrakisa, pievērsiet uzmanību, bet Kāpa. Vēsture ir apsēsta ar Kāpu kā tuksnesi, kā vietu, kur dzimuši fremeni. Šādi vēstures pārskati pievēršas paražām, kas cēlušās no ūdens trūkuma un fremenu pusklejotāju dzīves ekvītēros, lai nezaudētu ķermeņa mitrumu.

J: Vai tad tas viss nav patiesība?

A: Tā ir virspusēja patiesība. Ignorēt to, kas slēpjas zem šīs virskārtas, būtu tāpat, kā... kā mēģināt saprast manu dzimto planētu Iksu, nepievēršot uzmanību faktam, ka tās nosaukums ceļas no apzīmējuma IX, jo mēs esam devītā planēta no mūsu saules. Nē... nē. Kāpu nevar

uztvert tikai kā vietu ar mežonīgām vētrām. Nepietiek ar runām par milzīgo smilšutārpu radītajām briesmām.

J: Bet tas viss ir Arrakīnas iedzīvotāju rakstura pamatā!

A: Pamatā? Protams. Taču tādējādi mēs nonākam pie vienveidīga planētas redzējuma — tāpat kā Kāpa ir vienas nozares planēta, jo tā ir vienīgais un ekskluzīvais spaisa, melanžas avots.

J: Jā. Paklausīsimies, kas vēl jums sakāms par svēto melanžu.

A: Svēto! Kā visas svētības, tā ar vienu roku dod un ar otru atņem. Tā pagarina dzīvi un ļauj lietotājam paredzēt savu nākotni, taču pie-saista nežēlīgai atkarībai un iezīmē viņa acis tāpat kā ir iezīmētas jūsējās: zilumzilas bez mazākā baltuma. Jūsu acis, jūsu *redzes* orgāni kļūst vien-dabīgi, bez mazākā kontrasta, ar vienveidīgu skatījumu.

J: Tieši šādas ķecerības ir novedušas jūs līdz šai kamerai!

A: Šajā kamerā mani ieslēdza jūsu priesteri. Tāpat kā visi priesteri, arī jūs ātri vien iemācījāties saukt patiesību par ķecerību.

J: Jūs šeit esat tāpēc, ka uzdrošinājāties apgalvot — lai kļūtu par Muad'Dibu, Paulam Atreīdam bija jāzaudē kāda neatņemama savas cilvēcības daļa.

A: Nemaz nerunājot par to, ka viņš Harkonenu karā šeit zaudēja tēvu. Un nerunāsim arī par Dankana Aidaho nāvi — viņš upurējās, lai Pauls varētu aizbēgt kopā ar lēdiju Džesiku.

J: Jūsu cinismu jau esam pamanījuši.

A: Cinisms! Tas neapšaubāmi ir lielāks noziegums par ķecerību. Bet, redziet, es patiesībā nemaz neesmu ciniķis. Esmu tikai novērotājs un komentētājs. Es pamanīju, ka Paulā slēpjas patiesa dižciltība, kad viņš iebēga tuksnesī ar gaidībās esošo māti. Protams, viņa arī krietni palīdzēja dēlam, ne tikai bija par slogu.

J: Ar jums, vēsturniekiem, nelaieme tāda, ka jūs nespējat likties mierā. Svētajā Muad'Dībā jūs pamanāt patiesu dižciltību, taču jums vajag tai pievienot cinisku piebildi. Kāds brīnums, ka jūs nosoda arī Bene Geserita.

A: Jūs, priesteri, darāt pareizi, apvienojot spēkus ar Bene Geseritas māsību. Arī viņas izdzīvo, apslēpjot savu patieso darbību. Bet viņas nespēj

apslēpt faktu, ka lēdija Džesika bija apmācīta Bene Geseritas ceļos. Jūs paši zināt, ka viņa tajos apmācīja arī dēlu. Mans *noziedzums* bija aprakstīt to kā pašprietiekamu parādību, aprakstīt viņu garīgo mākslu un ģenētisko programmu. Jūs nevēlaties pievērst uzmanību faktam, ka Muad'Dibs bija tas notvertais mesija, uz ko bija cerējusi māsība, ka viņš bija tās *Kvizats Haderehs*, pirms kļuva par jūsu pravieti.

J: Ja man bija jebkādas šaubas par jums piespriesto nāvessodu, jūs nupat tās izklaidējāt.

A: Es varu nomirt tikai vienreiz.

J: Ne visas nāves ir vienādas.

A: Uzmanieties, lai nesanāk padarīt par mocekli mani. Es nedomāju, ka Muad'Dibs... Pasakiet, Muad'Dibs zina, ko jūs darāt šajos cietumos?

J: Mēs nenovēršam Svētās saimes uzmanību ar sīkumiem.

A: (*Smejas.*) Un tas ir tas, kā vārdā Pauls Atreids izcīnīja savu vietu pie fremeniem! Tas ir tas, kā vārdā viņš iemācījās savaldīt smilšutārpus un jāt ar viņiem! Es kļūdījos, piekrītot atbildēt uz jūsu jautājumiem.

J: Bet es turēšu solījumu saglabāt jūsu vārdus.

A: Ak tad tā? Tad uzklausiet mani uzmanīgi, jūs, fremenu deģenerāti, jūs, priesteri bez cita dieva kā sevis paša! Jums ir jāatbild par daudz ko. Tieši fremenu rituāls sniedza Paulam viņa pirmo milzu melanžas devu, tādējādi paverot ceļu uz nākotņu redzējumiem. Tieši fremenu rituāls lika šai pašai melanžai uzmodināt nedzimušo Aliju lēdijas Džesikas klēpī. Jūs neesat domājuši, ko Alijai nozīmēja piedzimt šajā Visumā jau pie pilnas apziņas, ar visām mātes atmiņām un zināšanām? Nekāda izvarošana nebūtu bijusi šausmīgāka.

J: Bez svētās melanžas Muad'Dibs nebūtu kļuvis par visu fremenu vadoni. Bez savas svētās pieredzes Alija nebūtu Alija.

A: Un bez jūsu, fremenu, aklās nežēlības jūs pats nebūtu priesteris. Jā, es pazīstu jūs, fremenus. Jums liekas, ka Muad'Dibs pieder jums, jo viņš ir pārojies ar Hani, ir pieņēmis fremenu paražas. Bet vispirms viņš bija Atreids un viņu apmācīja Bene Geseritas māsa. Viņš bija apguvis jums pilnīgi nezināmas disciplīnas. Jums likās, ka viņš atnesis jums

jaunu ticību un jaunu misiju. Viņš solīja pārradīt jūsu tuksneša planētu par ūdensbagātu paradīzi. Un tikmēr, apžilbinādams ar šādiem nākotnes solījumiem, viņš atņēma jums nevainību!

J: Šādi ķecerīgi apgalvojumi nemaina faktu, ka Kāpas ekoloģiskā pārveide turpinās pilnā sparā.

A: Un es pieļāvu ķecerību, izsekodams šīs pārveides izcelsmei un analizēdams tās sekas. Klajumos pie Arrakīnas notikusī kauja, iespējams, parādīja Visumam, ka fremeni ir spējīgi pievarēt impēriskos sardaukarus. Bet ko vēl tā parādīja? Par ko vēl kļuva šī impērija, kad Korino ģimenes zvaigžņu impērija pārtapa par Muad'Diba vadīto fremenu impēriju? Jūsu džihāds ilga tikai divpadsmit gadu, bet kādu mācību tas ir devis! Tagad impērija saprot, ka Muad'Diba laulība ar princesi Irulanu ir bijuši vien-vienīgi maldi!

J: Jūs uzdrošināties apsūdzēt Muad'Dibu cilvēku maldināšanā!

A: Lai arī jūs mani par to nogalināsiet, tā nav ķecerība. Princese kļuva par viņa pavadoni, ne dzīvesbiedri. Hani, viņa fremenu mīļumiņš — tā ir viņa dzīvesbiedre. To zina visi. Irulana bija atslēga ceļā uz troni, nekas vairāk.

J: Viegli redzēt, kālab cilvēki, kas kaļ sazvērestības pret Muad'Dibu, savu nostāju pamato ar jūsu "Vēstures analīzi".

A: Es jūs nepārliecināšu, tas ir skaidrs. Taču sazvērestībai pamati tika ielikti pirms manas grāmatas. Tos ielika Muad'Diba džihāda divpadsmit gadi. Tieši tas apvienoja senos varas grupējumus un aizsāka sazvērestību pret Muad'Dibu.

Paulu Muad'Dibu, mentātu imperatoru, un viņa māsu Aliju apvij tik bagāts mītu krājums, ka ir grūti redzēt cilvēkus, kas patiesībā slēpjas aiz šiem plīvuriem. Taču pirmsākumos patiešām bija par Paulu Atreīdu dzimis vīrietis un par Aliju dzimusi sieviete. Viņu miesa pakļāvās laika un telpas likumiem. Un, lai arī gaišredzības spējas ļāva viņiem pacelties pāri ierastajiem laika un telpas ierobežojumiem, viņi tomēr piederēja cilvēku sugai. Viņi piedzīvoja īstus notikumus, kas atstāja īstas pēdas īstajā Visumā. Lai saprastu viņus, ir jāsaprot, ka viņu privātā katastrofa bija arī visas cilvēces katastrofa. Šis darbs tāpēc ir veltīts nevis Muad'Dibam vai viņa mātai, bet gan viņu mantiniekiem — mums visiem.

Muad'Diba konkordancē ierakstīts veltījums,
nokopēts no Mahdī garu kulta *Tabla Memorium*

Muad'Diba impēriskās valdīšanas laiks radīja vairāk vēsturnieku nekā jebkurš cits laiks cilvēces vēsturē. Lielākā daļa no viņiem aizstāvēja kādu konkrētu viedokli, viņi bija greizsirdīgi un nevienprātīgi noskaņoti, taču kaislības, kas tālab tika valdījušas tik daudzās dažādās pasaulēs, apliecina imperatora ietekmi.

Protams, viņam bija viss vajadzīgais ideālas un idealizētas vēstures stāstam. Senā Dižajā ģimenē par Paulu Atreīdu dzimušajam vīrietim viņa Bene Geseritas māte lēdija Džesika bija sniegusi dziļu prānas bindu apmācību, kas nodrošināja lielisku spēju pārvaldīt nervus un muskuļus. Bet viņš bija arī *mentāts*, viņa intelekta spējas pārsniedza pat seno

civilizāciju izmantotos mehāniskos skaitļotājus, kurus mūsdienās aizliedz reliģija.

Bet, galvenais, Muad'Dibs bija *Kvizatss Haderehs*, ko Māsības vaislas programma bija meklējusi tūkstošiem paaudžu garumā.

Kvizatss Haderehs jeb cilvēks, kas spēj būt “vairākās vietās reizē”, šis pravietis, šis cilvēks, caur kuru Bene Geserita cerēja pārvaldīt cilvēces likteni — šis vīrs tad kļuva par imperatoru Muad'Dibu un noslēdza aprēķina laulību ar paša sakautā padišaha imperatora meitu.

Apdomājiet šo paradoksu, šajā uzvarā ieslēpto sakāvi, jo jūs noteikti esat lasījuši citas vēstures un zināt virspusējos faktus. Muad'Diba mežonīgie fremeni patiešām pārspēja padišahu Šadamu IV. Viņi sakāva sardaukaru lēģionus, Dižo namu apvienotos spēkus, Harkonenu armijas un algotņus, kas bija nolīgti par landsrāda balsojumā atvēlēto naudu. Viņš nospieda ceļos Visumbraucēju ģildi un iecēla mūsu Aliju reliģiskajā tronī, ko Bene Geserita bija uzskatījusi par savu esam.

Viņš paveica to visu un vēl daudz ko.

Muad'Diba kvizārāta misionāri aiznesa reliģisko karu pāri Visumam. Viņu džihāda galvenais vilnis ilga tikai divpadsmit standarta gadus, taču šajā laikā reliģiskais koloniālisms apvienoja gandrīz visu cilvēku apdzīvoto Visumu zem viena valdnieka varas.

To viņš paveica tāpēc, ka Arrakisas jeb biežāk par Kāpu sauktās planētas iekarošana sniedza viņam monopolu pār šīs pasaules galveno valūtu — novecošanu kontrolējošo spaisu, melanžu, dzīvību dāvājošo indi.

Tā bija vēl viena ideālās vēstures sastāvdaļa: viela, kuras psihiski ķīmiskais sastāvs liek atriebist Laikam. Bez melanžas māsības cienīgmātes nespētu veikt savus novērojumus un kontrolēt cilvēkus. Bez melanžas Visumbraucēju ģildes stūrmaņi nespētu vadīt lidojumus cauri izplatījumam. Bez melanžas, šis atkarību izraisošās vielas, nomirtu miljardu miljardi impērijas pilsoņu.

Un Paulam Muad'Dibam bez melanžas nebūtu gaišredzības.

Mēs zinām, ka viņa visaptverošās uzvaras brīdis slēpa arī neveiksmi. Ir iespējams tikai viens secinājums — pilnīgi precīza un visaptveroša nākotnes paredzēšana ir letāla.

Citās vēsturēs rakstīts, ka Muad'Dibu sakāva skaidri nosakāmi sazvērnieki — ģilde, māsība un Bene Tleilaksas zinātniskie amorālisti sejdejojāju aizsegā. Citas vēstures norāda, ka spiegi slēpās paša Muad'Diba saimniecībā. Tās izceļ Kāpas Taro, kas aizklāja Muad'Diba gaišredzības spējas. Daži vēsturnieki apraksta, kā Muad'Dibam nācās pieņemt *gūlas* — no mirušajiem augšāmceltas miesas — pakalpojumu, kam bija uzdots iznīcināt viņu. Bet viņi taču nevar nezināt, ka šis gūla bija Dankans Aidaho, Atreīdu leitnants, kas gāja bojā, glābdams jaunā Paula dzīvību.

Tomēr viņi iezīmē kvizārāta kabalu, ko vadīja panegirists Korba. Viņi soli pa solim apraksta Korbas plānu padarīt Muad'Dibu par mocekli un novelt vainu uz Hani, viņa fremenu konkubīni.

Bet kā tas var izskaidrot faktus, kā tos atklājusi vēsture? Tas nav iespējams. Tādas varenas un tālredzīgas varas neveiksmi ir iespējams saprast, tikai aptverot gaišredzības nāvējošo iedabu.

Cerams, citi vēsturnieki kaut ko iemācīsies no šīs atklāsmes.

Iksas Bronso “Vēstures analīze: Muad'Dibs”